MUZEUL NAȚIONAL DE ISTORIE A ROMÂNIEI

CERCETĂRI ARHEOLOGICE

XII

Editor: Dr. Crişan Muşețeanu

ISSN 0255-6812

CERCETĂRI ARHEOLOGICE

XII

BUCUREŞTI
2003

Editor: Dr. Crişan Muşeţeanu

Redactor şef: Dragomir Popovici

Tehnoredactare: Daniela Iacovache, Cristina Joiţa
Desene: Georgiana Ducman, Corina Dănilă
Foto: Marius Amarie
Coperta: Andrei Mărgărit

Colectivul de redacţie:
Dr. Gheorghe Trohani
Dr. Liviu Petculescu
Dr. Anca Păunescu

CUPRINS

I. EMIL CONDURACHI

REPERE BIOGRAFICE 11

Răzvan Theodorescu - *Profesorul meu* 15

Zoe Petre - *Pater* 16

Alexandru Vulpe – *Emil Condurachi – director* 18

Mircea Petrescu-Dîmboviţa - *Academicianul Emil Condurachi la 90 ani de la naştere* 20

Ion Barnea - *Emil Condurachi şi arheologia creştină* 27

Alexandru Suceveanu - 90 de ani de la naşterea lui Emil Condurachi 29

Mihai Bărbulescu – *Emil Condurachi – 90 de ani de la naştere* 32

Constantin Preda - *Profesorul Emil Condurachi – numismatul* 34

Gavrilă Simion – *Un cuvânt pentru profesorul meu* 37

Mihai Irimia - *Emil Condurachi Şi Dobrogea* 40

II. RAPOARTE DE SĂPĂTURĂ

Radu Coman, Elena Renţa, Gh. Matei, Silviu Oţa - Raport de cercetare arheologică pe anii 2001-2003 la Oraşul de Floci (com. Giurgeni, jud. Ialomiţa) 45

III. ARTICOLE

Radian Romus Andreescu, Traian Popa - *Sultana-Malu Roşu. Catalog selectiv* 59

Radian Romus Andreescu, Pavel Mirea, Ştefan Apope - *Cultura Gumelniţa în vestul Munteniei. Aşezarea de la Vităneşti, jud. Teleorman* 71

Doina Leahu - *Consideraţii cu privire la falerele de aur din epoca bronzului descoperite pe teritoriul României.* 89

Sorin Oanță-Marghitu - *"Fenomenul Cernavoda III-boleráz": după 30 de ani* 109

Rodica Boroffka, George Trohani - *Necropola getică de la Canlia, com. Lipnița, jud. Constanța* 139

Doina Șeclăman, Marin Șeclăman, George Trohani - *Contribuții la studiul ceramicii getice din Câmpia Română* 199

Mircea Negru, Alexandru Bădescu, Romeo Avram - Amfore de tip käpitan II în Dacia romană 231

Silviu Oța, Katiuşa Pârvan - *Monede medievale descoperite la Piua Petrii în campaniile arheologice din anii 1996, 1998-1999 (I)* 241

Anca Păunescu, Eugen S. Teodor - *L'établissement rural médiéval des XVI-XVII siecles de Brăneşti-Vadu Anei* 249

IV. STUDII

Mircea Anghelinu - *Note privind impactul marxismului în teoria şi practica arheologiei preistorice din România* 275

Dragomir Popovici - *Area organization, arrangement and use in the Cucuteni, phase A Culture (I)* 303

Eugen Silviu Teodor - *O frontieră incertă a lumii romane - Câmpia Dunării de Jos în epoca lui Justinian* 323

V. CERCETĂRI PLURIDISCIPLINARE

Adrian Bălăşescu, Valentin Radu - *Studiul materialului faunistic descoperit în tell-ul de la Vităneşti (jud. Teleorman): nivelul Gumelnița B_1* 361

Constantin Haită, Valentin Radu - *Les zones de rejets menageres de la culture Gumelnita: temoins dans l'evolution chrono – stratigraphique des tells. Etude micro-morphologique et archaeo-ichthyologique sur le tell d'Hârsova (dep. Constanța).* 387

VI. NOTE

Elvira Ciocea Safta - *Un ac de bronz cu cap globular din Transilvania* 407

Christina Elena Ştirbulescu - *Consideraţii privind sarcofagul "Ghica"* 413

Lia Bătrîna, Adrian Bătrîna - Precizări cu privire la unele reprezentări de pe inele medievale din secolele XIV-XV 425

Adina Boroneanț, Mihai Vasile - *Protecția monumentelor istorice în România. Partea I-a - legislația şi aplicarea ei anterior anului 1989* 431

VII RECENZII

Crişan Muşețeanu - *Kevin Greene, The Pre Flavian Fine Wares, Report un the Excavations at Usk 1965-1976 University of Wales Press, Cardiff, 1979, 165 p., 55 figures.* 449

Crişan Muşețeanu - *Tatyana Cvjecticanin, Glazed pottery from Upper Moesia, Beograd, 2001, 149 pages, 8 illustrations, 2 maps.* 451

Crişan Muşețeanu - *Ioan C. Opriş, Ceramica romană târzie şi paleobizantină de la Capidava în contextul descoperirilor de la Dunărea de Jos (sec IV – VI p. Chr) 241 pagini, 64 planşe, editura Enciclopedică, Bucureşti 2003.* 453

Silviu Teodor - *Florin Curta - The Making of Slavs: History and archaeology on the Lower Danube Region, cca. 500-700 Oxford University Press, 2001 (350 p. + două anexe, index, bibliografie)* 457

Rodica Oanță-Marghitu - *Éva Garam, Funde byzantinischer Herkunft in der Awarenzeit vom Ende des 6. Bis zum Ende des 7. Jahrhunderts, în Monumenta Avarorum Archaeologica, Vol 5, Budapesta, 2001; 24 de figuri în text, 139 de planşe alb-negru, 60 de planşe color şi o anexă* 469

Necrolog 473
Radu Florescu

SULTANA MALU-ROŞU. CATALOG SELECTIV

Radian Romus ANDREESCU, Traian POPA

Abstract

The tell-settlement of Sultana represents a unique site of the Gumelnița culture. Its uniqueness derives from the archaeological materials discovered here. Researches began in 1923, and during the 70's and 80's the settlement was researched almost completely, the site being constantly corroded by the waters of the barrage Iezerul Mostiştea. Unfortunately, the scientific documentation was lost so we have very little information about the characteristics of the settlement, houses, architecture, economy, etc. The cultural level was about 4 meters thick and included the three phases of the Gumelnița culture, A1, A2 and B1. The article gathers for the first time some of the most spectacular discoveries, some of the least known and even unknown. The most important object discovered at Sultana is the famous pot with "lovers" a real masterpiece of the prehistoric art. The item is a bowl painted in red and white and has in the middle a man and a woman seated on a sort of bench, both painted in the same colors. Other two items represent combinations between zoomorphic (stylized bovine heads) and anthropomorphic (Fig.ures) elements, placed on a ceramic support represented by lids. The settlement of Sultana is remarkable by the large number and artistic quality of the anthropomorphic vases discovered here: anthropomorphic vases in the shape of a human head, anthropomorphic lids and vases with human face shaped under their lip. A bowl painted on the inside in graphite, decorated with polished strips has a bird (duck?) head shaped above the neck, painted in white. In the remainders of an oven, a hoard was found, made of golden pieces weighing 36.17 gr. A model of house was also discovered, with its walls and roof pierced (shrine?) and bone statues carefully worked. The ceramics were worked with great skill, as shown by the numerous and various pots, with rich decorations, discovered in the settlement. The number and quality of these discoveries make Sultana a unique site in the Southeastern Europe Neolithic.

Aşezarea de la Sultana, com Mânăstirea, jud Călăraşi, reprezintă un caz special în contextul eneoliticului românesc. Situl se află la circa 800 m de satul Sultana, în punctul denumit Malu-Roşu, pe terasa înaltă a lacului Iezerul Mostiştea (Fig. 1). O mare parte a lui a fost erodată de lac, astăzi păstrându-se doar un rest al aşezării, cu diametrele aproximative de 25X30 m.

Primele cercetări arheologice au fost întreprinse în anul 1923 de I. Andrieşescu şi Vl. Dumitrescu de la Muzeul Național de Antichități[1]. Între anii 1955-1965 s-au desfăşurat trei campanii de cercetări de către muzeele din Oltenița şi Călăraşi, iar începând cu anul 1975 s-au făcut săpături de salvare de amploare cu participarea muzeelor din Giurgiu, Oltenița şi ulterior a Muzeul Național de Istorie a României, lucrări care până în 1984 au dus la săparea aproape în întregime a aşezării. Din păcate rezultatele acestor cercetări au rămas aproape necunoscute. Conform puținelor rezultate publicate, nivelul cultural avea aproape 4 m grosime, cuprinzând cele trei faze ale civilizației gumelnițene: Gumelnița A1, A2 şi B1, alături de materiale Cernavodă II[2].

[1] Andrieşescu I, *Les fouilles de Sultana*, Dacia, I, 1924, p. 51-107

[2] Isăcescu C., *Stațiunea eneolitică de la Sultana-com. Mînăstirea,* Documente recent descoperite şi informații arheologice, Bucureşti, 1984, p. 11-20; Idem, *Săpăturile de salvare de la Sultana, com. Mînăstirea, jud. Călăraşi*, Ceretări Arheologice, VII, Bucureşti, 1984, p. 27-42.

Fig. 1.

Câteva dintre piesele mai deosebite au fost publicate de-a lungul timpului[3]. Articolul de față îşi propune să reunească pentru prima dată o parte din piesele descoperite la Sultana, unele dintre ele mai puțin cunoscute sau chiar inedite, piese care, prin originalitatea şi spectaculozitatea lor, fac din Sultana un sit deosebit în contextul epocii neo-eneolitice.

Vom începe cu o piesă unicat nu numai pentru civilizația gumelnițeană, dar şi pentru întrega epocă neo-eneolitică, compoziția plastică numită vasul cu „îndrăgostiți" (Pl. I/ 3). Ea este formată dintr-o strachină adâncă, cu fundul îngust şi buza lată, decorată la interior cu motive romboidale pictate cu alb şi roşu (acelaşi decor se află pe exteriorul buzei). În interiorul vasului este modelat schematic un cuplu aşezat. Bărbatul, puțin mai mare decât femeia, are sexul marcat printr-o proeminență. Brațul drept este aşezat pe pântece, iar cel stâng ține femeia după umeri într-un gest protector. Femeia are brațele aşezate pe pântece şi este pictată cu alb şi roşu. Pe picioare are o spirală dublă, iar pe corp şi brațe pare a fi avut linii trasate cu culoare roşie. Bărbatul este acoperit cu culoare albă, iar la brâu are o bandă roşie şi, fapt mai puțin obişnuit, sexul este pictat cu roşu[4]. D=23 cm.

Alte două piese din aceeaşi categorie sunt combinații între elemente antropomorfe şi zoomorfe plasate pe un suport ceramic reprezentat de capace[5] (Fig. 2). Acestea au pe margini capete stilizate de cornute. Doua dintre ele sunt unite, în timp ce pe partea opusă se află unul singur, toate cu fața spre exteriorul capacului. Pe capac erau modelate statuete în poziție aşezată. Din păcate nu s-a mai păstrat decât partea inferioară a unei astfel de statuete. Se pare că, cel puțin pe unul din capace, se afla modelat un cuplu (judecând după urmele rămase), fapt ce conferă o semnificație complexă acestor piese. Diametrul capacelor este de circa 13 cm.

[3] Marinescu-Bîlcu S., *Die Bedeuntung einiger Gesten und Haltungen in der Jungsteinzeitlichen Skulptur der Ausserkarpatischen Gebiete Rumäniens*, Dacia, N.S., XI, 1967, p. 47-58; Marinescu-Bîlcu S., Ionescu B., *Catalogul sculpturilor eneolitice din muzeul raional Oltenița*, 1967, Sibiu; Alexandrescu E., Şimon M.., *Unicat al artei neolitice "Îndrăgostiții" de la Sultana,* Magazin istoric, 4 (265), 1989, p. 12-14; Hălcescu C., *Tezaurul de la Sultana,* Cultură şi civilizație la Dunărea de jos, XIII-XIV, 1995, Călăraşi, p.11-15; Andreescu R.., Popa T., *Sultana. Plastica de os*., Buletinul Muzeului Județean "Teoharie Antonescu", 5-6, 1999-2000, Giurgiu, p.133-141.

[4] Alexandrescu E., Şimon M., *op.cit*. p. 12-14.

[5] Marinescu-Bîlcu S., Ionescu B., *op.cit*., p. 35; Dumitrescu Vl., *Arta preistorică în România*, Bucureşti, 1974, p. 243.

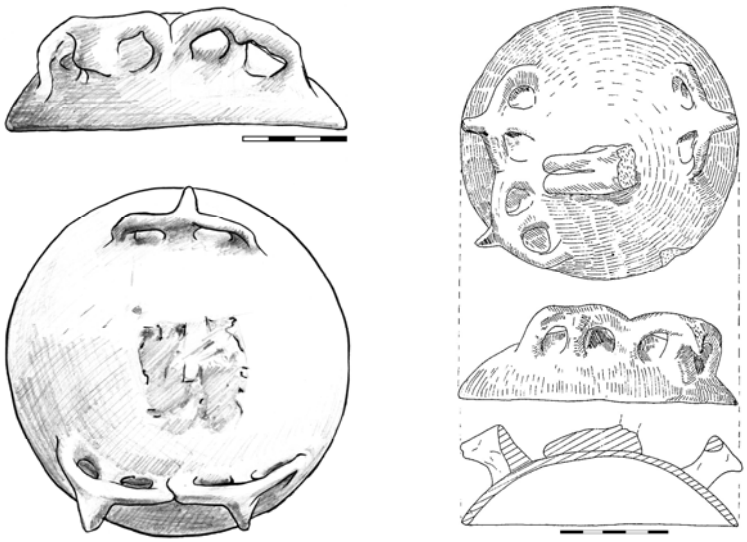

Fig. 2.

Aşezarea de la Sultana se remarcă prin numărul mare şi calitatea artistică a vaselor antropomorfe descoperite aici.

Un asemenea vas este modelat în forma corpului uman (Fig. 3). Sub buza vasului se află o faţă umană cu ochii în formă de migdală crestaţi pe mijloc, nasul reliefat şi gura reprezentată de o crestătură

Fig. 3

subliniată de un şir de patru găurele. Urechile sunt figurate de doi lobi laterali străpunşi de perforaţii. Braţul drept, ţinut de cel stâng, sprijină bărbia într-un gest ce aminteşte de aşa-numită postura a "gânditorului".

Şoldurile sunt accentuate, triunghiulare, iar picioarele scurte şi groase au modelate şi labele. Decorul elaborat este format din motive geometrice, spirale, cercuri, benzi pictate cu culoare albă[6]. Î=32 cm.

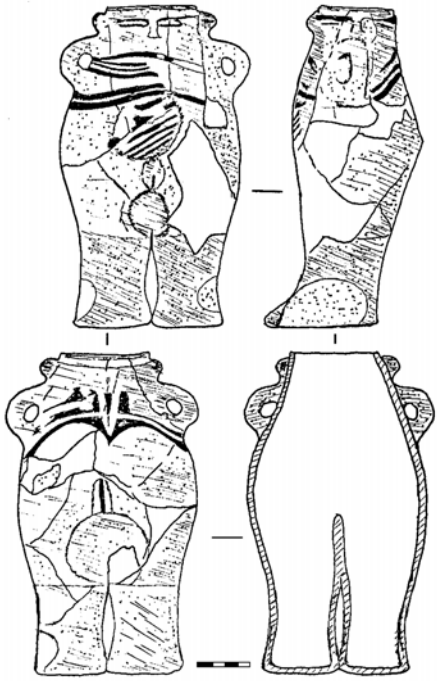

Fig. 4

Un vas asemănător are faţa modelată sub buză, cu nasul reliefat, ochii reprezentaţi prin proeminenţe, iar urechile prin doi mici lobi fără obişnuitele perforaţii (Fig. 4). Două tortiţe ar putea simboliza braţele arcuite,

[6] Marinescu-Bîlcu S., Ionescu B., *op. cit.*, p. 30-33

puse pe şolduri. Şoldurile şi pântecele sunt amplu modelate, iar picioarele sunt scurte şi groase. Sexul feminin este marcat printr-o linie verticală. Vasul avea un decor complex, din păcate distrus în cea mai mare parte. Motivele decorative erau pictate cu alb şi roşu pe pelicule de lut mat aplicate pe suprafaţa lustruită a vasului[7]. Î=25 cm.

O altă piesă deosebită este un capac modelat în forma capului uman (Fig. 5). Ochii relativ triunghiulari sunt incizaţi, nasul reliefat este plastic modelat, iar gura este figurată printr-o proeminenţă alungită crestată pe mijloc, subliniată de un şir de găurele. Urechile sunt figurate prin doi lobi perforaţi. Inciziile care redau părul sugerează deosebit de plastic o coafură cu cărare pe mijlocul capului. Detaliile anatomice precum şi părul par să fi fost accentuate cu culoare albă. D=9,5 cm. Î=4,5 cm.

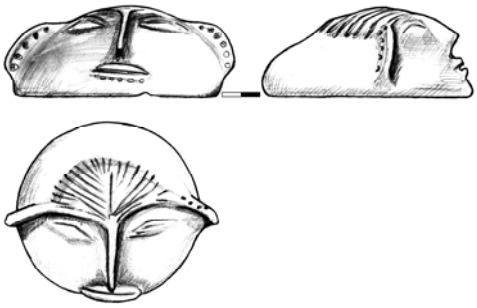

Fig. 5

Alte piese fac parte din categoria vaselor cu atribute antropomorfe. Un astfel de vas are o formă tronconică, cu o faţă umană modelată sub buză (Fig. 6; Pl. I/2). Ochii sunt figuraţi prin două proeminenţe conturate cu alb. Aceştia sunt dublaţi de alte două proeminenţe asemănătoare care ar putea reprezenta sprâncenele (o altă ipoteză ar fi aceea a unei feţe umane cu ochi dubli, dat fiind asemănarea dintre elemente, dar deocamdată nu există analogii în plastica antropomorfă gumelniţeană). Nasul arcuit este plastic redat, iar gura este figurată printr-o proeminenţă şi un şir de găurele. Urechile sunt reprezentate prin doi lobii laterali perforaţi. Pe diametrul maxim sunt modelate palmele, orientate în sus, precum şi patru perechi de capete umane stilizate.

Fig. 6

Corpul vasului este decorat cu patru benzi oblice de linii reliefate, lustruite. Vasul pare a fi fost pictat cu alb, în special faţa, ale

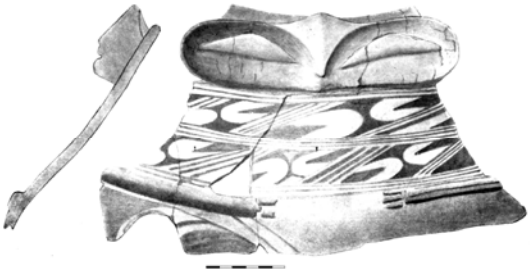

Fig. 7

cărei detalii anatomice sunt conturate cu această culoare. Vasul are un capac decorat cu caneluri şi linii pictate cu alb, care figurează probabil părul[8]. Î=33 cm

Din aceeaşi categorie face parte un fragment de vas care are aplicată sub buză, ca un fel de mască, o faţă umană (Fig. 7). Nasul reliefat are forma unui cioc de pasăre, iar gura este figurată printr-o mică crestătură. Ochii prelungi, migdalaţi, sunt reprezentaţi în relief. Braţele subţiri, terminate cu câte trei degete, par a fi aşezate pe pântece. Vasul este decorat cu motive geometrice pictate cu grafit[9]. Î=18,8 cm.

[7] Isăcescu C., *Staţiunea eneolitică de la Sultana-com. Mînăstirea*, Documente recent descoperite şi informaţii arheologice, Bucureşti, 1984, p. 11-20

[8] Alexandrescu E., Şimon M., *op.cit.*, p. 12-14

[9] Marinescu-Bîlcu, Ionescu B., *op. cit.*, p. 34-35.

O altă piesă interesantă este reprezentată de o statuetă masivă, rudimentar modelată, goală la interior (Fig. 8). Nasul este puternic reliefat, gura marcată printr-o crestătură, iar ochii prin incizii. Bărbia este bine conturată, iar trunchiul este foarte lat. Şoldurile sunt puternic arcuite, fesele reliefate, iar picioarele scurte şi groase. Triunghiul sexual reliefat este conturat de uşoare adâncituri şi are la interior o crestătură verticală. Statueta era lipită de o alta, deci forma un cuplu, fapt vizibil în zona şoldului stâng. Pe spate, la baza capului, se păstrează palma celeilalte statuete, cu degetele distinct modelate (urma braţului se mai cunoaşte şi pe umărul stâng)[10]. Î=20 cm.

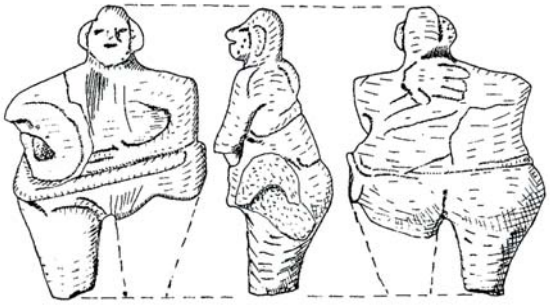

Fig. 8

La Sultana a fost descoperită şi o statuetă cu cap mobil, din categoria celor cunoscute şi sub numele de statuete de tip "tesalic"[11]. Piesa, de dimensiuni reduse, are corpul oval, cu sânii marcaţii prin mici proeminenţe (Fig. 9). Labele sunt disproporţionat de mari în raport cu corpul statuetei, iar fesele sunt uşor reliefate. Î=8,5 cm.

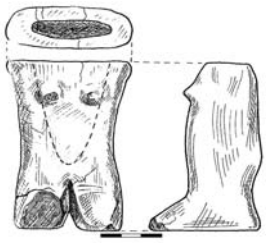

Fig. 9

Categoria vaselor zoomorfe este reprezentată la Sultana de una dintre cele mai frumoase piese de acest tip. Este vorba de un castron cu gura largă şi fundul îngust, care pare a fi fost pictat la interior cu grafit (Fig. 10; Pl. I/1). La exterior castronul are patru proeminenţe lustruite de la care pleacă

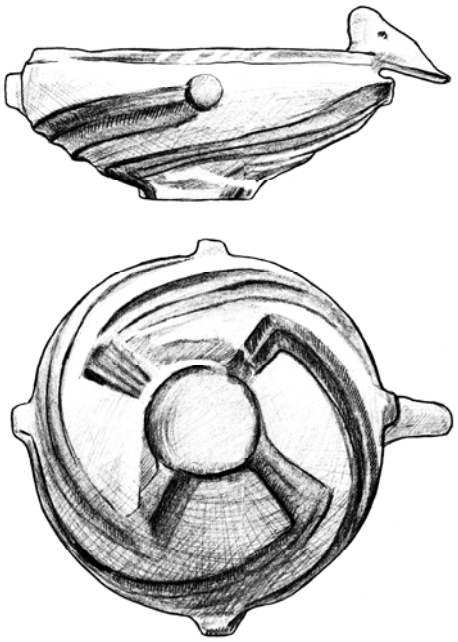

Fig. 10

oblic, spre baza vasului, patru benzi reliefate, lustruite, terminate în cruce pe fundul acestuia. Deasupra buzei este modelat realist un cap de pasăre (raţă?) cu ochii reliefaţi şi ciocul lat. Capul şi corpul castronului sunt pictate, sau mai degrabă încrustate, cu pastă albă[12]. D=27 cm, Î=11,5 cm.

La Sultana este ilustrată şi o categorie mai specială, aceea a vaselor antropozoomorfe, piese care îmbină elementele zoomorfe (în general corpul) cu elemente antropomorfe (de obicei detalii ale

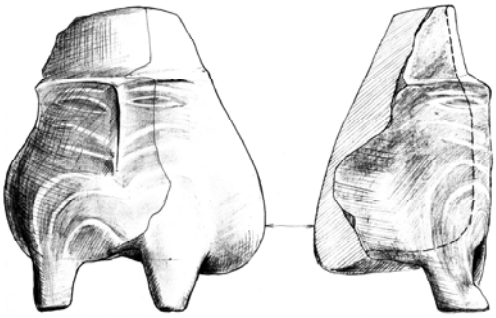

Fig. 11

[10] Isăcescu C.,op. cit., p. 11-20.

[11] Dumitrescu Vl., *Une figurine de type thessalien découvertes à Gumelniţa,* Dacia, VII-VIII, 1941, p. 97-102.

[12] Alexandrescu E., Şimon M., op. cit. p. 12-14.

feței). Vasul fragmentar are ochii şi sprâncenele trasate cu vopsea albă, iar nasul reprezentat de o linie reliefată (Fig. 11). Corpul, relativ bombat spre partea inferioară, se sprijină pe doua picioare scurte (partea din spate a vasului lipseşte). Pe corp este decorat cu linii trasate cu culoare albă. Î=13,8 cm.

Plastica antropomorfă de os descoperită la Sultana este deosebită datorită unor piese unice în contextul civilizației gumelnițene[13]. Este vorba despre patru piese de tip prismatic, deosebite de restul

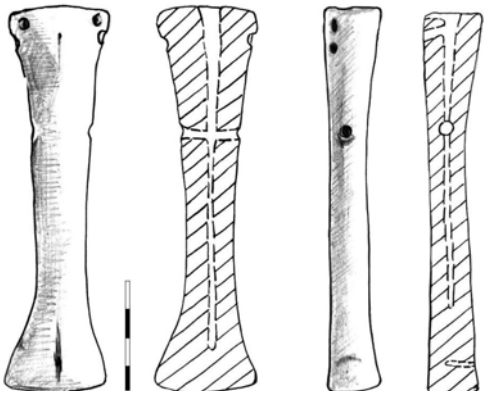

Fig. 12

descoperirilor datorită materialului din care sunt lucrate (în general aceste piese sunt din metapodii de porc, forma naturală a acestora facilitând prelucrarea lor şi transformarea în figurine prismatice). Prima piesă, cea mai mare de acest tip (13,6 cm) este lucrată din metapod de bovină, are corpul perforat lateral, iar în creştet o gaură (Fig. 12). A doua piesă este lucrată din metapod de ovicaprină. Alte două piese sunt probabil din peretele diafizar ale unor oase lungi de bovine. Una este bine lucrată, având capul în formă de prismă triunghiulară, foarte mare în raport cu corpul rotunjit. La cap, în părțile laterale, are câte patru perforații, iar ochii sunt figurații prin puncte adâncite, fapt singular pentru acest tip de piesă (Fig. 13). A doua piesă, şi ea îngrijit lucrată, are la cap câte trei perforații, iar gura este Figurată printr-o uşoară albiere.

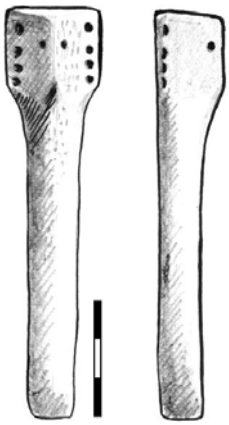

Fig. 13

Dintre statuetele plate de os se remarcă o piesă care avea la picioare, deasupra gleznelor, două sârme de cupru, cazurile statuetelor cu astfel de accesorii fiind foarte rare.

În aşezarea de la Sultana a fost descoperit cel mai mare, ca număr de piese, tezaur descoperit la nord de Dunăr (Fig. 14).

Fig. 14

Acesta a fost descoperit în resturile unui cuptor şi este format din reprezentări antropomorfe schematizate, piese tip saltaleone, un lanț format din şapte verigi, toate de aur în greutate totală de 36,170 g.[14].

În aşezările gumelnițene au fost descoperite mai multe modele miniaturale de case. La Sultana a fost descoperit un astfel de model care se deosebeşte de celelalte prin mărimea lui (L=32 cm. Î=21 cm, l.max=27,5 cm). Modelul are o formă dreptunghiulară, cu laturile lungi arcuite, cu acoperişul în două ape (Fig 15). Pe laturile lungi şi, fapt neobişnuit, pe acoperiş, se află câte trei orificii rotunde. Pe laturile scurte se află trei, respectiv două orificii de dimensiuni mai mici. Este posibil ca această piesă să reprezinte un model de sanctuar[15].

[13] Andreescu R., Popa T., *op. cit*., p. 133-141.

[14] Hălcescu C., *op. cit*., p. 11-15.

[15] Şerbănescu D., *Modele de locuințe şi sanctuare neolitice,* Cultură şi Civilizație la Dunărea de Jos, XV, 1997, Călăraşi, p. 232-251

Fig. 15

Specific aşezărilor gumelnițene este cantitatea impresionantă de ceramică scoasă la lumină de cercetările arheologice, iar cea de la Sultana nu face excepție de la această regulă. Spre exemplu, din interiorul unei locuințe, numită de descoperitor ”a olarului”, au fost recuperate „multe vase întregi, între care străchinile şi castroanele erau puse vraf unul într-altul”, iar în apropiere un cuptor cu un bogat material ceramic, şi „13 saci mari plini cu cioburi de vase, majoritatea întregibile”[16] .Din păcate materialul ceramic este neprelucrat, numai câteva vase sunt restaurate, ilustrând însă convingător calitatea olăritului practicat în aşezarea de la Sultana.

Unul dintre cele mai frumoase vase este aşa-numitul vas cu “lalele” (Fig. 16; Pl. I/5). Acesta are o formă piriformă, cu umărul aproape orizontal, gura foarte largă şi fundul mic. Vasul era acoperit cu un capac. Atât vasul cât şi capacul sunt decorate cu benzi de motive pictate cu alb asemănătoare unor lalele stilizate[17]. D.vas=38 cm. Î.vas=22 cm, D.capac=25 cm, Î.capac=7 cm

Fig. 16

Un alt vas, de formă bitronconică, de mari dimensiuni, este decorat la partea superioară cu motive geometrice pictate cu grafit (Fig. 17; Pl. I/4). Pe corp are un decor format din proeminențe, caneluri oblice şi apucători triunghiulare, alternate cu suprafețe scrijelite încrustate cu culoare albă. D.max.=48 cm, Î=47 cm.

[16] Isăcescu C., op. cit., p 11-20
[17] Alexandrescu E., Şimon M., op. cit. p. 12-14.

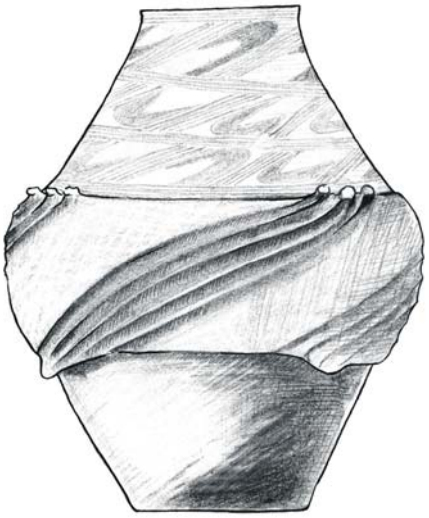

Fig. 17

Ceramica pictată cu grafit este reprezentată prin două piese splendid decorate. Prima este o strachină de mari dimensiuni, cu buză lată, pictată la interior cu motive geometrice, alternate cu suprafețe lustruite. D=25 cm. Fig. 18

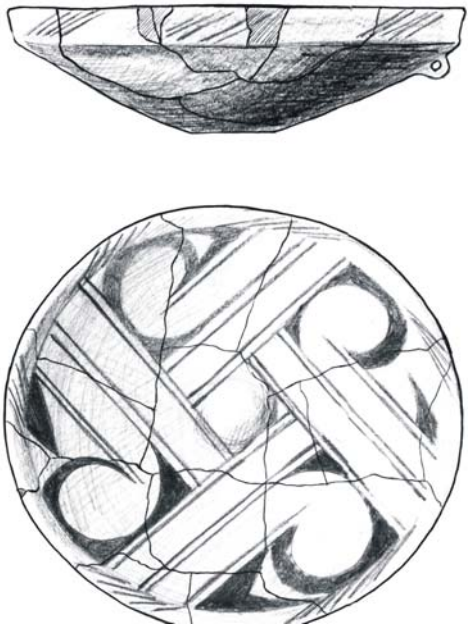

Fig. 18

A doua piesă este un capac cu buton şi perforații la partea superioară, decorat în acelaşi stil, cu suprafețe lustruite alternând cu motive geometrice grafitate. La partea inferioară are o bordură lată decorată cu benzi excizate superficial, umplute cu pastă albă. D.=30,5 cm, Î=13 cm. Fig. 19

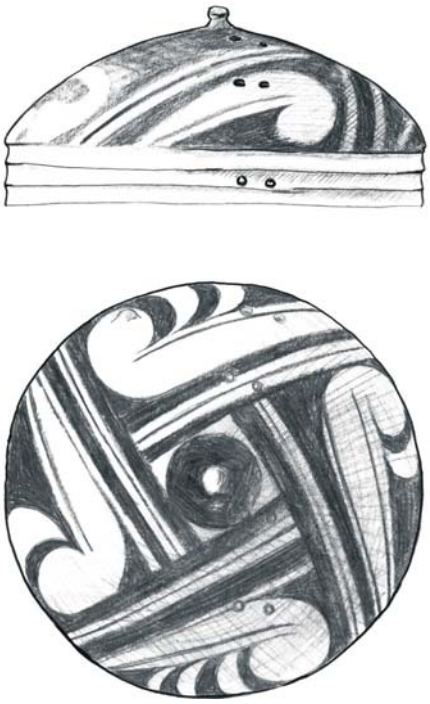

Fig. 19

Un vas este decorat la partea superioară cu motive geometrice pictate cu alb pe fond roşu-cărămiziu. Partea inferioară, îngustă, este pictată cu culoare albă. Dmax=25 cm. Î=17 cm. Fig. 20

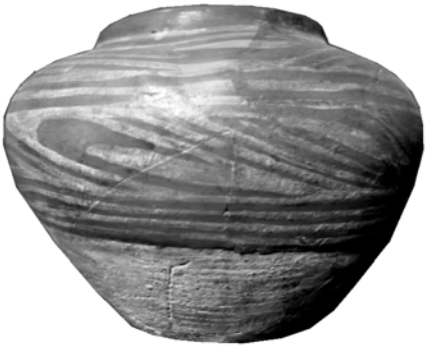

Fig. 20

Un vas de provizii, de dimensiuni apreciabile, cu gura largă şi fundul îngust, este decorat la partea superioară cu motive geometrice pictate cu culoare roşie. D.max.=64 cm. Î=58 cm. Fig. 21

Fig. 21

Acestea sunt câteva dintre cele mai reprezentative piese descoperite în aşezarea gumelnițeană de la Sultana Malu-Roşu. Desigur, piese spectaculoase s-au descoperit şi în alte situri, inclusiv în cele de la sudul Dunării, *dar nici unul nu poate rivaliza cu numărul celor de la Sultana, unele dintre ele fiind unicate în contextul culturii Gumelnița-Kodjadermen-Karanovo VI.*

Astfel sunt evidente calitățile artistice deosebite ale ceramicii sau realismul cu care au fost modelate fețele umane de pe vasele şi capacele antropomorfe, mergând până la detalii cum ar fi coafura.

O atenție specială trebuie acordată excepționalului vas cu "îndrăgostiți", fără îndoială o adevărată capodoperă a artei preistorice. Aşezată în mijlocul vasului perechea parcă degajă o anumită linişte şi seninătate, întărită de gestul protector al bărbatului şi de brațele statuetelor aşezate pe pântece. Mai rar întâlnită în plastica gumelnițeană este pictarea statuetelor cu alb şi roşu (sau cel puțin conservarea atât de bună a culorilor). Bărbatul acoperit cu pastă albă are o bandă roşie la mijloc şi se pare că pe brațe şi pe umeri erau trasate linii cu aceeaşi culoare. Benzi de culoare roşie se găsesc şi pe brațele şi umerii femei. Un fapt neobişnuit este pictarea sexului bărbatului cu roşu, sugerând accentul pus pe acest element în cadrul compoziției (de altfel proeminența care marchează sexul este disproporționat de mare în raport cu corpul). Un alt amănunt interesant este acela că femeia are pe picioare o spirală dublă pictată cu alb şi roşu şi, fapt curios, lipseşte obişnuitul triunghi sexual. Accentuarea sexului bărbatului (prin mărime şi pictare cu roşu), proporțiile sesizabil mai mari ale acestuia în raport cu femeia, atitudinea protectoare par să indice importanța deosebită a personajului masculin. De asemenea decorarea vasului cu motive romboidale pictate cu alb şi roşu este întâlnită mai rar.

Deşi mai puțin spectaculoase decât vasul cu "îndrăgostiți", capacele cu protome de cornute şi figurine antropomorfe au o semnificație extrem de complexă, legată poate de ocupațiile comunităților gumelnițene, agricultura şi creşterea animalelor.

Categoria poate cel mai bine reprezentată la Sultana este cea a vaselor antropomorfe, atât din punct de vedere al calității artistice, cât şi din cel al semnificației lor. Astfel, cele două vase modelate în forma corpului uman reprezintă două personaje în atitudini diferite. Primul este deosebit de sugestiv prin poziția brațelor, cel drept susține brațul stâng care sprijină parcă bărbia, sugerând o atitudine meditativă, amintind de celebrul "gânditor" de la Cernavodă, cultura Hamangia. Această atitudine în care este modelat personajul feminin este probabil dictată de rațiuni cultice şi nu reprezintă doar o reflexie a unui simplu gest.[18]

Semnificația acestor reprezentări este foarte greu de descifrat, subiectul depăşind cadrul articolului de față. Ceea ce se cere a fi subliniat este faptul că numărul mare de piese deosebite, unele unicate, descoperite la Sultana pot conferi acestei aşezări un caracter special, poate un fel de centru de cult. Din păcate această ipoteză nu poate fi susținută de o documentație despre alte aspecte cum ar fi arhitectura specifică aşezării. În acest caz nu a rămas decât materialul arheologic de excepție, care face din Sultana un sit unicat în contextul epocii neo-eneolitice[19].

[18] Marinescu-Bâlcu S. *op. cit.*, p. 47-58.

[19] Materialele prezentate în acest articol au următoarele locații: Muzeul Județean "Teoharie Antonescu" Giurgiu (Fig. 5, 6, 9 - 13, 16 - 21; I / 3); Muzeul Civilizației Gumelnițene, Oltenița (Fig. 2, 7, 14, 15); Muzeul Național de Istorie a României (Fig. 3, 4, 8)

Pl. I. Sultana Malu-Roşu